

УДК 342.92

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.12.35>**Сергій Лекарь,**

докт. юрид. наук, доцент,

професор кафедри податкової політики

Університету державної фіскальної служби України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

У статті досліджені теоретичні підходи до визначення поняття та змісту категорії «економічна безпека». Економічна безпека з юридичної точки зору, на думку автора, включає в себе два складники: по-перше, це такий стан суспільних відносин, що підлягають правовому регулюванню, за яких поведінка суб'єктів права в сфері виробництва, обміну, розподілу і споживання матеріальних і духовних благ відповідає встановленим правовим приписам; і по-друге, це такий стан законодавства, що регулює сферу економічних відносин, за якого воно відповідає вимогам економічної безпеки.

Економічна безпека існує як на загальнодержавному рівні, так і на рівні регіонів, на рівні окремих суб'єктів господарювання. Забезпечення економічної безпеки держави передбачає формування економічної політики, інституційних перетворень і необхідних механізмів, що усувають або пом'якшують вплив факторів, що підривають стійкість національної економіки. Все це має здійснюватися за допомогою прийняття комплексу організаційно-правових, соціально-економічних заходів, що реалізуються на основі якісних індикаторів і кількісних показників, включаючи макроекономічні, демографічні, зовнішньоекономічні та ін.

Автором зазначається, що розвиток високоефективної та соціально орієнтованої ринкової економіки має здійснюватися шляхом поступового формування оптимальних механізмів організації виробництва і розподілу товарів і послуг з метою максимально можливого зростання добробуту суспільства і кожного громадянина. При цьому на перший план висуваються завдання, пов'язані з усуненням деформацій у структурі національної економіки, із забезпеченням випереджаючого зростання виробництва наукоємної продукції та продукції високого ступеня переробки, з підтримкою галузей, що становлять основу розширеного відтворення, із забезпеченням зайнятості населення.

Ключові слова: економічна безпека, індикатори економічної безпеки, захист економіки.

Інтеграція української економіки у світову вимагає перегляду теоретичних та методологічних підходів до оцінки її ефективності та конкурентоспроможності, а також захищеності. Економічна система України багато в чому поступається провідним світовим. Істотною її рисою, як і раніше, залишається сировинний характер, який має негативний вплив на її розвиток, оцінку та характеристику в цілому. Це зумовлює необхідність та особливу значимість діяльності держави, спрямованої на приведення економічної системи держави у відповідність до вимог часу і забезпечення ефективного економічного розвитку. Реалізація цього завдання ускладнюється триваючим конфліктом на Сході України та значним рівнем корупції на всіх рівнях державного управління, що формує недовіру до державних інститутів, створює негативний імідж України на міжнародній арені і в зв'язку з цим розглядається як загроза безпеці нашої держави. За таких умов економічна захищеність є необхідною умовою забезпечення національних інтересів у сфері економіки.

Економічна безпека ґрунтується на трьох важливих засадах: економічній незалежності, стійкості і стабільності та здатності до саморозвитку і прогресу [1; 2]. Вирішення цих завдань можливе шляхом поєднання ефективного державного регулювання в економіці із саморегулюванням господарської діяльності та з урахуванням трендів глобалізації та регіоналізації економічних зв'язків.

У міжнародній практиці поняття «економічна безпека» з'явилося у 80-ті роки, а утвердилося і стало загальновідомим з прийняттям 40-ою сесією ГА ООН (1985 р.) резолюції «Міжнародна економічна безпека». Важливі аспекти забезпечення економічної безпеки держави як основи її національної безпеки закріплені у Стратегічній програмі ООН «Цілі тисячоріччя» [3, с. 4].

В Україні активне вивчення проблематики економічної безпеки та її складників розпочалося лише після набуття статусу суверенної держави у 1991 р. Україна пройшла значний шлях у власному усвідомленні розуміння економічної безпеки. Вперше поняття «економічна безпека» було нор-

мативно закріплено у Постанові «Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» [4], схваленій Верховною Радою України 16.01.1997 р.

Складна соціально-політична та військова ситуація в Україні супроводжується збільшенням кількості загроз для економічної безпеки. Це призвело до необхідності перегляду підходів до розуміння ролі значення національної економічної безпеки. З огляду на це особливе місце в системі актів щодо забезпечення економічної безпеки мають програмні установчі документи – стратегії, концепції, доктрини, що становлять систему офіційно прийнятих у державі поглядів, оскільки є установчими. До цих документів належать: Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (Основні положення) [5]; Стратегія національної безпеки України [6]; Концепція боротьби з тероризмом [7]; Военна доктрина України [8] та низка інших. Базовим законом у сфері національної безпеки є Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. Закон визначає основи та принципи національної безпеки й оборони, а також засади державної політики в цьому напрямі. Так, зокрема:

- названі фундаментальні національні інтереси України (зокрема, всеосяжна інтеграція в європейський простір, а також набуття членства в Євросоюзі та НАТО);

- структуровано систему підпорядкування у секторі безпеки та оборони та визначено напрями для розробки стратегічних планів;

- встановлено обсяг видатків на фінансування сектору безпеки й оборони; визначено склад Збройних сил України;

- а також йдеться про цивільний контроль у цій сфері.

Цим законом закріплюється: захист людини і громадянина як мети державної політики у сферах національної безпеки й оборони; основним принципом у сфері безпеки й оборони визначається дотримання міжнародно-правових зобов'язань України; забезпечення верховенства права як одне із завдань, що виокремлюється в контексті поняття «демократичний цивільний контроль» як механізму нагляду за діяльністю органів у секторі безпеки й оборони. Прийняття цього Закону розмежувало поняття «національна безпека» в аспекті безпеки й оборони від інших сфер, зокрема і економічної безпеки, що було характерним до його прийняття. Проте важливість державної економічної безпеки важко переоцінити. Незважаючи на законодавчі новачки, обґрунтовані соціально-економічною і політичною ситуа-

цією в державі, економічна безпека є складником національної безпеки, що засвідчується у відповідній Стратегії.

Проблема визначення економічної безпеки з позицій права є досить складною. Адже так склалося, що до недавнього часу ця категорія здебільшого розглядалася у рамках економічної науки. Не випадково її представниками відзначається, що економічна безпека як категорія економічної теорії, хоча і має свій предмет і специфічні методи дослідження, тісно пов'язана з такими традиційними економічними поняттями, як економічне зростання і стійкість соціально-економічної системи. Більш того, економічна безпека визначається ними як компонент антикризового управління економікою. Окремими авторами економічна безпека трактується як «найважливіша якісна характеристика економічної системи, що визначає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами розвитку народного господарства, а також послідовну реалізацію національно-державних інтересів» [9].

Разом із тим економічну безпеку пропонується розглядати і через стан захищеності економіки. При цьому в такому разі це не тільки захищеність відповідних національних інтересів, а й готовність, а також здатність інститутів влади створювати механізми реалізації та захисту національних інтересів розвитку вітчизняної економіки, підтримку соціально-політичної стабільності суспільства [10, с. 28].

Узагальнення наявних підходів до визначення сутності та змісту поняття «економічна безпека» дали змогу виокремити три підходи до її розуміння, які засновані на важливих параметрах економічної безпеки: перший визначає економічну безпеку як стан захищеності національних економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз [11; 12; 13]; другий – як можливість (здатність) прогресивного економічного та соціального розвитку (постійного зростання рівня життя і добробуту населення) [14; 15]; третій – базується на ототоженні економічної безпеки з економічним суверенітетом як правом уповноважених народом органів проводити незалежну соціально-економічну політику та зовнішньоекономічну діяльність в інтересах усього населення [16; 17].

Економічна безпека з юридичної точки зору включає в себе два складники: по-перше, це такий стан суспільних відносин, що підлягають правовому регулюванню, за якого поведінка суб'єктів права в сфері виробництва, обміну, розподілу і споживання матеріальних і духовних благ відповідає встановле-

ним правовим приписам; і по-друге, це такий стан законодавства, що регулює сферу економічних відносин, за якого воно відповідає вимогам економічної безпеки [18].

З урахуванням усього викладеного економічну безпеку можна визначити як складову частину національної безпеки України, що являє собою такий стан і розвиток урегульованих правом суспільних відносин у сфері економіки, який забезпечує безперервне та ефективне виробництво, обмін, розподіл і споживання матеріальних і нематеріальних благ в інтересах особистості, суспільства і держави.

Економічна безпека справді існує як на загальнодержавному рівні, рівні регіонів і територіальних утворень, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання. У такому разі слід зауважити, що термін «економічна безпека» низкою авторів використовується як характеристика стану приватних суб'єктів – комерційних і некомерційних юридичних осіб, з позиції забезпечення їх економічної безпеки [19; 20]. Вважаємо такий підхід цілком допустимим. Забезпечення економічної безпеки держави передбачає формування економічної політики, інституційних перетворень і необхідних механізмів, що усувають або пом'якшують вплив факторів, які підривають стійкість національної економіки. Все це має здійснюватися за допомогою прийняття комплексу конкретних заходів, реалізованих на основі якісних індикаторів і кількісних показників, включаючи макроекономічні, демографічні, зовнішньоекономічні та ін.

Найважливішими показниками стану справ в економіці, ефективності проведеної економічної політики служать так звані індикатори економічної безпеки. У такому разі слід виходити з того, що економіка, як найбільш складна система, має тисячі показників, що характеризують її стан, які використовуються на макро- і мезорівні для аналізу і прогнозування загроз економічній безпеці. Проте представниками економічної науки визнано доцільним використання низки індикаторів, які відображають найбільш важливі сфери економічної безпеки в реальному і фінансовому секторах економіки, в соціальній сфері. До них, зокрема, належать:

- обсяг валового внутрішнього продукту (ВВП);
- частка у ВВП інвестицій в основний капітал;
- частка у ВВП витрат на оборону;
- частка витрат на суспільні науки у ВВП;
- частка інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції та ін.

Відхилення від порогових значень зазначених індикаторів, які являють собою граничні, абсолютні або відносні їх значення та вказують на небезпеку переростання окремих загроз у системну кризу, дестабілізацію економіки і політичного життя суспільства [21; 22].

Як уже зазначалося, в системі забезпечення економічної безпеки першорядне значення має виявлення можливих загроз, оскільки без цього вироблення і реалізація заходів її забезпечення неможливе.

Внутрішні та зовнішні загрози зумовлюють недостатній рівень стабільності економіки і, як наслідок, зниження рівня економічної безпеки нашої держави [23, с. 53].

Стратегія національної безпеки серед основних загроз економічній безпеці визначає: монопольно-олігархічну, низькотехнологічну, ресурсовитратну економічну модель; відсутність чітко визначених стратегічних цілей, пріоритетних напрямів і завдань соціально-економічного, воєнно-економічного та науково-технічного розвитку України, а також ефективних механізмів концентрації ресурсів для досягнення таких цілей; високий рівень «тінізації» та криміналізації національної економіки, кримінально-кланова система розподілу суспільних ресурсів; деформоване державне регулювання і корупційний тиск на бізнес; надмірна залежність національної економіки від зовнішніх ринків; неефективне управління державним боргом; зменшення добробуту домогосподарств та зростання рівня безробіття; активізація міграційних процесів унаслідок бойових дій; руйнування економіки та систем життєзабезпечення на тимчасово окупованих територіях, втрата їх людського потенціалу, незаконне вивезення виробничих фондів на територію Росії [6].

Основним змістом економічних реформ є створення умов для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві, наближення соціальних стандартів до рівня держав Центральної і Східної Європи – членів ЄС, досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в ЄС.

Ключовою умовою нової якості економічного зростання є забезпечення економічної безпеки шляхом:

- деолігархізації, демонополізації і дерегуляції економіки, захисту економічної конкуренції, спрощення й оптимізації системи оподаткування, формування сприятливого бізнес-клімату та умов для прискореного інноваційного розвитку;
- ефективного застосування механізму спеціальних економічних та інших обмежу-

вальних заходів (санкцій), унеможливлення контролю стратегічних галузей капіталом держави-агресора;

– створення найкращих у Центральній і Східній Європі умов для інвесторів, залучення іноземних інвестицій у ключові галузі економіки, зокрема в енергетичний і транспортний сектори, як інструменту забезпечення національної безпеки;

– забезпечення готовності економіки до відбиття Україною збройної агресії;

– розвитку оборонно-промислового комплексу як потужного високотехнологічного сектору економіки, здатного відігравати ключову роль у її прискореній інноваційній модернізації;

– юридичного захисту в міжнародних інституціях майнових інтересів фізичних і юридичних осіб України та Української держави, порушених Росією;

– підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікації зовнішніх ринків, торговельних та фінансових потоків;

– забезпечення цілісності та захисту інфраструктури в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці, та особливого періоду;

– ефективного використання бюджетних коштів, міжнародної економічної допомоги та ресурсів міжнародних фінансових організацій, дієвого контролю за станом державного боргу;

– стабілізації банківської системи, забезпечення прозорості грошово-кредитної політики та відновлення довіри до вітчизняних фінансових інститутів;

– системної протидії організованій економічній злочинності та «тінізації» економіки на основі формування переваг легальної господарської діяльності та водночас консолідації інституційних можливостей фінансових, податкових, митних та правоохоронних органів, виявлення активів організованих злочинних угруповань та їх конфіскації [6].

Варто відзначити, що протягом останніх п'яти років визначені в Стратегії завдання були тим чи іншим чином реалізовані. Було оновлено законодавство в сфері безпеки й оборони, створені засади економічної стабілізації, покращений інвестиційний клімат, проте, триваючий конфлікт на Сході нашої держави не дав змогу досягти значних результатів економічного зростання, хоча істотний спад економіки 2014–2015 років призупинився. Крім того, було реформовано систему боротьби з корупцією та організованою злочинністю, створені нові державні органи як у сфері безпеки й оборони, так і боротьби з корупцією – НАЗК, ДБР, НАБ України та інші.

Нині все частіше порушується питання щодо необхідності перегляду всієї системи принципів функціонування економічної системи держави, проте, навіть такі істотні зміни не знімуть з порядку денного питання забезпечення економічної безпеки держави та необхідності її забезпечення.

Таким чином, під забезпеченням національної економічної безпеки України пропонується розуміти цілеспрямовану діяльність державних і суспільних інститутів, а також громадян щодо виявлення, попередження загроз економічній безпеці особистості, суспільства і держави та протидії цим загрозам як обов'язкової і неодмінної умови захисту національних економічних інтересів. Разом із тим беззаперечним є факт того, що національна безпека нерозривно пов'язана саме з діяльністю держави. Адже тільки вона може, спираючись на свій апарат, органи державної влади, діяльність яких чітко визначена та обмежена рамками чинного законодавства, забезпечити спокій громадян, створити сприятливі умови для їхнього життя і діяльності. При цьому жодні інші соціальні сили задачу забезпечення безпеки виконати не можуть. Це завдання має всеосяжний характер.

Забезпечення національної безпеки є не тільки прерогативою державних інститутів, але також громадян, громадських організацій та об'єднань. Окремі автори у зв'язку з цим пропонують ввести в теорію права поняття суспільної системи забезпечення національної безпеки. З цим цілком можна погодитися, оскільки справа забезпечення національної безпеки є справою кожного свідомого громадянина. Разом із тим основою її становить всетаки відповідна цілеспрямована діяльність уповноважених органів держави, наприклад, так званих силових структур – судів, прокуратури, армії, органів безпеки, поліції.

Вважаємо, що розвиток високоефективної та соціально орієнтованої ринкової економіки має здійснюватися шляхом поступового формування оптимальних механізмів організації виробництва і розподілу товарів і послуг з метою максимально можливого зростання добробуту суспільства і кожного громадянина. При цьому на перший план висуваються завдання, пов'язані з усуненням деформацій у структурі національної економіки, із забезпеченням випереджаючого зростання виробництва наукоємної продукції та продукції високого ступеня переробки, з підтримкою галузей, що становлять основу розширеного відтворення, із забезпеченням зайнятості населення.

Істотне значення мають посилення державної підтримки інвестиційної та інно-

ваційної активності, вживання заходів зі створення стійкої банківської системи, що відповідає інтересам реальної економіки, полегшення доступу підприємств до довгострокових кредитів на фінансування капітальних вкладень, надання реальної державної підтримки для реалізації програм структурної перебудови промисловості.

Найважливішим завданням, на нашу думку, є необхідність випереджаючого розвитку конкурентоспроможних галузей і виробництв, розширення ринку наукомісткої продукції. З метою її вирішення мають бути вжиті заходи, що стимулюють передачу нових військових технологій у цивільне виробництво, запроваджено механізм виявлення і розвитку прогресивних технологій, освоєння яких забезпечить конкурентоспроможність національних підприємств на світовому ринку.

Протидія загрозам економічної безпеки з метою її забезпечення з усією очевидністю передбачає реалізацію комплексу найрізноманітніших заходів. Звісно ж, що в їх ряду присутні заходи соціально-політичного, фінансово-економічного, інформаційно-технічного, організаційного, а також правового характеру [24]. Виходячи з цього, вважаємо, що є всі підстави для того, щоб розглядати забезпечення економічної безпеки як безперервний складний процес, що вимагає залучення значних сил і засобів, об'єднання та впорядкування зусиль сторін, зацікавлених у його успішному перебігу. Безперечною бачиться точка зору, відповідно до якої у такому разі необхідний системний підхід до цього процесу. При цьому всі його складники слід розглядати в нерозривній єдності і взаємодії, і водночас кожний складник як носія своєї, тільки йому властивої функції.

Правове регулювання як одного із засобів забезпечення економічної безпеки мусить мати в своїй основі глибокий економічний аналіз, враховувати динаміку найважливіших економічних показників, оперативно реагувати на зміни, що відбуваються в економічній сфері. В іншому разі право із засобу забезпечення економічної безпеки може стати негативним фактором, що створює додаткові ризики і проблеми в економіці.

Висновок

Продовжуючи цю думку, можна зробити висновок про те, що правове регулювання має повною мірою співвідноситися з визначеною державою економічною політикою. При цьому найбільш складним у цьому плані є питання про межі втручання держави в економіку. Адже в цьому разі необхідно уникнути згубного впливу держави на економічні

процеси, досягати обґрунтованого поєднання державного управління і регулювання з автономією господарських суб'єктів і властивої їм саморегуляцією.

Тут цілком доречно взяти до уваги позицію, яка полягає в тому, що держава в цьому питанні не має орієнтуватися тільки на процеси саморегуляції, властиві ринковим відносинам. Держава покликана вирішувати такі економічні проблеми, перед якими ринковий механізм виявляє неспроможність або недостатню ефективність. Це перш за все захист соціально-економічних прав людини, більш справедливий розподіл доходів, запобігання негативним наслідкам діяльності природних монополій, згладжування структурних і регіональних диспропорцій, підтримка підприємництва, ефективний розвиток міжнародних зв'язків.

На нашу думку, вирішення цієї амбітної задачі можливе шляхом створення єдиної державної стратегії економічної безпеки, а також розробки узгоджених галузевих стратегій із забезпечення продовольчої, інноваційної, екологічної безпеки тощо [25]. Крім того, необхідно внести зміни в чинні нормативно-правові акти з метою подолання наявних прогалин і колізій, а також узгодження цих програмних документів зі стратегічними напрямами соціально-економічного розвитку держави, що мають бути визначені на державному рівні до 2030 року.

Разом із тим створення надійної та ефективної системи правового забезпечення економічної безпеки України визначає напрями та характер розвитку всього комплексу економічних перетворень у країні, забезпечуючи прогресивну економічну динаміку та зростання добробуту населення. Забезпечення захисту економічних інтересів країни можливе лише за умови консолідації зусиль влади, суб'єктів господарювання та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Ревенко А. Проблеми формування національної економічної безпеки України. *Економіка України*. 1993. № 11. С. 15–21.
2. Економічна безпека : навчальний посібник / за ред. З.С. Варналія. Київ : Знання. 2009. 647 с.
3. Лекарь С.І. Економічна безпека України: поняття і сутність термінології. *Науковий вісник Львівського національного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 3–16.
4. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України : Постанова Верховної Ради України від 16 січ. 1997 р. № 3/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 10. С. 85.

5. Стратегія сталого розвитку Україна – 2020 : Указ Президента України від 15.01.2015 № 5/2015. *Офіційний вісник України* від 23.01.2015, 2015 р., № 4, стор. 8, стаття 67, код акта 75358/2015.
6. Стратегія національної безпеки України : затв. Указом Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287/2015. *Офіц. вісн. України*. 2015. № 43. Стор. 14. Ст. 1353.
7. Про Концепцію боротьби з тероризмом в Україні : Указ Президента України № 53/2019 від 05.03.2019. *Офіційний вісник України* від 15.03.2019. 2019 р., № 21, стор. 24, стаття 710, код акта 93690/2019.
8. Воєнна доктрина України : Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015. *Офіційний вісник України* від 09.10.2015. 2015 р., № 78, стор. 38, стаття 2592, код акта 78728/2015.
9. Зорькин В.Д. Роль права в обеспечении национальных интересов. *Право и безопасность*. 2006. № 1–2. С. 7–12.
10. Каратонов М.Е. Финансовая безопасность и финансовый контроль в условиях рыночных отношений. *Юрист*. 2006. № 6. С. 25–34.
11. Енциклопедія банківської справи України / за ред. В.С. Стельмаха. Київ : Молодь, Ін Юре, 2001. 680 с.
12. Гордієнко С.Г. Забезпечення економічної безпеки України Службою безпеки. Економічні злочини: попередження і боротьба з ними. Київ, 2001. С. 121.
13. Губський Б.В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан та стратегія забезпечення. Київ : ДП «Укрархбудінформ», 2001. 122 с.
14. Абалкин Л.И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение. *Вопросы экономики*. 1994. № 12. С. 4–13.
15. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. Статисти процесу забезпечення / за ред. Б. Кравченка. Київ : Кондор, 2002. 302 с.
16. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. С. 26.
17. Мішина І.Г. Проблема формування теоретичних основ економічної безпеки суспільства. *Торгівля і ринок України* : темат. зб. наук. пр. / голов. ред. О.О. Шубін. Донецьк : ДонДУЕТ, 2004. Вип. 16. Т. 1. 352 с.
18. Кирьянов А.Ю. Экономическая безопасность как особое направление обеспечения региональной безопасности в современном российском государстве. *Адвокатская практика*. 2006. № 1. С. 3.
19. Комисарова Я.В. Об использовании полиграфа в целях обеспечения экономической безопасности предприятия. *Банковское право*. 2006. № 2. С. 55.
20. Грунин О.А. Экономическая безопасность организации / О.А. Грунин, С.О. Грунин. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 160 с.
21. Комягин Д.Л. Правовые механизмы недопущения роста задолженности бюджета. *Право и экономика*. 2000. № 5.
22. Конторович В.К. Проблемы возмещения НДС при экспорте: выход из тупика есть. *Финансы*. 2001. № 10.
23. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика. Київ : НІСД, 2003. С. 53–87.
24. Сорокіна В.В. Теоретико-правові засади економічної безпеки. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2016. № 31. С. 205–217.
25. Денисов А.І. Економічна безпека держави: завдання господарсько-правового забезпечення. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2014. № 2 (17). С. 197–205.

The article investigates theoretical approaches to the definition of the concept and content of the category “economic security”. Economic security from a legal point of view, according to the author, includes two components: first, it is a state of social relations subject to legal regulation under which the behavior of entities in the sphere of production, exchange, distribution and consumption of material and cultural goods complies with the legal requirements; and second, it is a condition of the legislation regulating economic relations in which it meets the requirements of economic security.

Economic security exists at the national level, the level of regions and territorial entities and at the level of individual economic entities. Ensuring the economic security of the state involves the formation of economic policies, institutional reforms and the necessary mechanisms to eliminate or mitigate the impact of factors that undermine the national economy stability. All this should be carried out through the adoption of a set of organizational legal, socio-economic measures implemented on the basis of qualitative indicators and quantitative indicators, including macroeconomic, demographic, foreign economic, etc.

The author notes that the development of a highly efficient and socially oriented market economy should be carried out through the gradual formation of optimal mechanisms for the organization of production and distribution of goods and services in order to maximize the welfare of society and every citizen. The focus is put on the tasks associated with elimination of deformations in the structure of the national economy, with ensuring of the rapid growth in the production of high-tech products and products with high degree of processing, with industries support that form the basis of expanded reproduction, with employment of the population.

Key words: economic security, indicators of economic security, economic protection.